

الله الزم

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

تعهدات حقوق بشری بانک جهانی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته: حقوق بشر

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر نسرین مصفا

استاد مشاور: دکتر حسن مرادی

دانشجو:

ناصر فوایندی

۱۳۸۷ / ۷ / ۲۵

تیرماه ۱۳۸۷

۱۰۵۷۱۶

دانشکده حقوق و علوم سیاسی
گروه آموزشی حقوق عمومی
گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد : ناصر فوایدی

گرایش:

در رشته : حقوق بشر

با عنوان : تعهدات حقوق بشری بانک جهانی

را در تاریخ : ۱۳۸۷/۴/۵

به عدد	به حروف
۱۸,۵	هجده و نیم

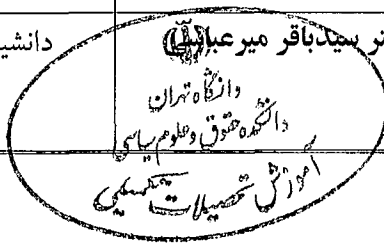
با نمره نهایی :

ارزیابی نمود.

عالی

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر نسرین مصفا	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر حسن مرادی	استادیار	"	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر رضا طجریلو	استادیار	"	
۴	استاد داور (خارجی)			"	
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سید باقر میرعباسی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر : این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه تهران

شماره
تاریخ
پرونده شماره

اداره کل تحصیلات تکمیلی

باسمه تعالی

تمهید نامه اصالت اثر

اینجانب *م. فرزاد پور* متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است ، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است . در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد .
کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد .

م. فرزاد پور
نام و نام خانوادگی دانشجو
امضاء *م. فرزاد پور*

آدرس : خیابان انقلاب اول خیابان فخر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰۴۵/۵۶۸
فاکس : ۶۴۹۷۳۱۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۳	مقدمه
۳	۱- بیان موضوع
۱۲	۲- سوال تحقیق
۱۲	۳- سوالهای فرعی
۱۲	۴- فرضیه تحقیق
۱۲	۵- روش تحقیق
۱۳	۶- پیشینه تحقیق
فصل اول	
۱۵	بانک جهانی: تشکیلات و تعهدات
۱۵	۱-۱- تاسیس بانک جهانی و سیر تحول عملیات آن
۱۸	۱-۲-۱- بانک جهانی در یک نگاه
۲۱	۱-۲-۲- دوره برنامه تعدیل ساختاری (SAPs)
۲۲	۱-۲-۲-۱- نقد برنامه تعدیل ساختاری
۲۳	۱-۲-۳- شرایط اقتصادی
۲۳	۱-۲-۴- شرایط سیاسی
۲۶	۱-۳- وضعیت حقوقی مواد موافقت نامه
۲۷	۱-۴- ارتباط موافقت نامه‌ای با ملل متحد (UN)
۲۸	۱-۴-۱- ماهیت حقوقی موافقت نامه‌ها با دولتهای عضو
۲۹	۱-۵- ارتباط موافقت نامه‌ای با اعضاء
۳۰	۱-۶- ساز و کار حل و فصل اختلافات
۳۱	۱-۶-۱- هیات بازرسی بانک جهانی
۳۲	۱-۷- احتمال و یا امکان درگیری در زمینه‌های حقوق بشری
۳۵	۱-۸- تعهدات
۳۷	۱-۹- ماهیت حقوق بشر
۴۳	۱-۹-۱- قابلیت دفاع
۴۶	نتیجه

فصل دوم

بانک جهانی و حقوق بشر

۴۹	
۵۰	۲-۱- شخصیت حقوقی بین المللی
۵۲	۲-۱-۱- شخصیت حقوقی بین المللی بانک جهانی
۵۵	۲-۲- ظرفیت سازمانهای بین المللی
۵۸	۲-۳- محدودیتها بر اساس اصول حقوق بین الملل
۶۲	۲-۳-۱- معاهدات
۶۵	۲-۳-۲- حقوق عرفی بین المللی
۶۷	۲-۳-۳- اصول کلی حقوق بین الملل
۶۸	۲-۳-۴- قواعد آمره
۶۸	۲-۴- بانک جهانی و حقوق بشر
۶۸	۲-۴-۱- بررسی مواد موافقت نامه
۷۱	۲-۴-۲- بررسی وضعیت موسسات تخصصی
۷۳	۲-۴-۳- رابطه بانک جهانی و ملل متحد مطابق موافقت نامه
۷۵	۲-۴-۴- بانک جهانی موسسه ای ترکیب شده از دولتها با تعهدات حقوق بشری
۷۷	۲-۵- منابع تعهدات حقوق بشری
۷۸	۲-۵-۱- حقوق عرفی بین المللی و اصول کلی حقوقی
۷۹	۲-۵-۲- تعهدات حقوق بشری مطابق منشور ملل متحد
۸۱	۲-۵-۳- لایحه حقوق بشر
۸۱	۲-۵-۳-۱- اعلامیه جهانی حقوق بشر
۸۲	۲-۵-۳-۲- سایر کنوانسیون های حقوق بشری
۸۳	۲-۵-۳-۳- میثاق های دوگانه حقوق بشری
۸۴	۲-۵-۳-۳-۱- میثاق حقوق اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی
۸۷	۲-۵-۳-۳-۲- میثاق حقوق سیاسی و مدنی
۸۸	۲-۶- اعلامیه حق به توسعه
۹۰	۲-۷- اسناد منطقه ای حقوق بشر
۹۱	نتیجه

فصل سوم

۹۳	تعهدات حقوق بشری بانک و امکان جبران خسارت
۹۳	۳-۱- سطح متفاوت تعهدات
۹۸	۳-۲- زمینه تعهدات حقوق بشری بانک جهانی
۱۰۱	۳-۳- تعهدات اساسی (پایه ای)
۱۰۳	۳-۳-۱- حق به تحصیل
۱۰۷	۳-۳-۲- حق به غذا
۱۱۱	۳-۴- تعهدات رویه ای
۱۱۱	۳-۴-۱- تعهدات رویه ای داخلی
۱۱۶	۳-۴-۲- تعهدات رویه ای خارجی
۱۲۰	۳-۵- جبران خسارت
۱۲۰	۳-۵-۱- ساختار موافقت نامه بانک جهانی
۱۲۲	۳-۶- هیئت بازرسی
۱۲۵	نتیجه
۱۲۷	نتیجه گیری
	کتابنامه

چکیده

یکی از مهم ترین موضوعاتی که امروزه مطرح است پاسخگویی سازمانهای بین المللی در قبال اعمال خود می باشد . یکی از سازمانهای بین المللی بانک جهانی است که نقش مهمی در وضعیت داخلی کشورهای فقیر و نیازمند بازی می کند .

بانک جهانی در قبال اعطای وام و کمک های خود درخواست انجام گونه ای از اصلاحات سیاسی و اقتصادی را می کند که با عنایت به نیاز ، دولتها ناچار از پذیرش درخواستهای بانک جهانی می شوند و با توجه به شکل تقریباً یکسان موافقت نامه ها در مناطق مختلف که وضعیت های متفاوتی از یکدیگر دارند به نظر میرسد که کشورها ناچار از پذیرش درخواستهای بانک جهانی هستند . اجابت درخواست های بانک جهانی موجب تغییرات وسیعی در اقتصاد و سیاست کشورها می شود و گاه موجب نقض گسترده و یا محدود حقوق بشر می شود . در حالی که بانک جهانی مطابق قواعد حقوق عرفی بین المللی و اصول کلی حقوقی متعهد به احترام حقوق بشر بوده و در این مورد مسئولیت دارد .

تعهدات حقوق بشری را میتوان به سه سطح تقسیم نموده و بانک را متعهد به احترام به حقوق بشر دانست . بدین ترتیب که در برنامه ها و سیاستهایش احترام به حقوق بشر را مد نظر قرار دهد که این امر در رویه های داخلی و خارجی بانک باید انجام گیرد .

به رغم همه پیش بینی ها احتمال نقض حقوق بشر در جریان برنامه ها و عملیات بانک وجود دارد که به لزوم جبران خسارت از قربانیان اشاره و راه های احتمالی جبران خسارت بررسی شده است .

هیات بازرسی که برای رسیدگی به این امر تشکیل یافته است به نظر می رسد که توانایی کافی برای رسیدگی به ادعاهای نقض حقوق بشری را ندارد . دادگاه های بین المللی نیز صلاحیت رسیدگی به این امور را ندارند . علیهذا با عنایت به یافته های پژوهش پیشنهاد شد که با الهام از رویه دادگاه کیفری بین المللی که مقام متهمان را موجبی برای مصونیت ایشان نمی داند ، در قبال نقض حقوق بشر در نتیجه برنامه ها و عملیات بانک جهانی ، مقام و موقعیت بانک جهانی موجب مصونیت آن نشده و بانک ملزم به پاسخگویی در قبال این امر باشد .

نویسندگان متعددی در اواخر قرن بیستم در خصوص پاسخگویی بازیگران بین المللی به قلم زنی پرداخته اند. عملیات شرکت های چند ملیتی به وسیله سازمانهای مردم نهاد (NGOs) و گروه های حقوق بشری رصد شده و بر فعالیت های سازمانهای بین الدولی نیز نظارت روزافزونی در حال شکل گیری است.

یکی از اصلی ترین الزامات پاسخگویی شناسایی بازیگران عملیات بین المللی است و پاسخگویی نیز زمینه سیاسی و حقوقی دارد. پدیده ای که امروزه جهانی شدن نام گرفته است چالش عظیمی را مبنی بر این که جامعه جهانی نیازمند ساختار جدیدی است ارائه می کند. در پاسخ به نیازمندیهای جدید در فرایند جهانی شدن و الزام به پاسخگویی به بررسی موقعیت گروه بانک جهانی که متشکل از:

- بانک بین المللی بازسازی و توسعه (IBRD) ۱۹۴۴

- شرکت تامین مالی بین المللی (IFC) ۱۹۵۶

- عملکرد اتحادیه بین المللی توسعه (IDA) ۱۹۶۰

می باشند که به بررسی اساسنامه بانک بین المللی بازسازی و توسعه که به بانک جهانی معروف است در حقوق بین الملل عمومی می پردازیم و عملیات آن را در رابطه با حقوق بشر مورد بررسی قرار دهیم.

هدف این مطالعه تجزیه و تحلیل امکان تعهدات حقوق بشری بانک جهانی بر پایه حقوق بین الملل عمومی است.

با توجه به این که ۱۸۱ دولت عضو بانک بوده و تعدادی از کشورهای عضو آسیایی و آمریکای لاتین به سمت توسعه یافتگی پیش می روند و نقشی که بانک جهانی در مسیر رشد و توسعه این کشورها بازی میکند و نیز فرو ریختن اقتصاد این کشورها در طی سالهای ۱۹۷۰-۱۹۹۷ سوالاتی را در خصوص ساختار مالی بین المللی مطرح کرد .

با توجه به این که در نتیجه بحران مذکور شکاف بین کشورهای فقیر و ثروتمند بیشتر شده است و فعالیت های بانک جهانی در توسعه اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی کشورهای بدهکار دارای اهمیت زیادی است اهمیت این مطالعه روشن می شود .
سیاست های بانک جهانی به ویژه برنامه تعدیل ساختاری هزینه های اجتماعی داشته و بر وضعیت حقوق بشر در کشورهای وام گیرنده تاثیر می گذارد .

در این پژوهش در خصوص بانک جهانی که بر اساس مقررات حقوق بین الملل شخصیت مستقل حقوقی دارد بحث می شود .

بانک جهانی حقوق و تعهدات معینی در عملیات و برنامه های خود در جامعه بین المللی دارد که شامل سیاست ها ، طراحی و اجرای آن می شود که در این پژوهش ابعاد حقوق بشری آنها مورد بررسی قرار می گیرد .

شکی وجود ندارد که بانک جهانی بر اساس قواعد حقوق بین الملل تاسیس گردیده و مواد موافقت نامه آن تحت موازین حقوق بین الملل است .

لایحه حقوق بشر که مشتمل بر اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاقین است حقوق بشر بین المللی نامیده می شود قسمتی از حقوق بین الملل عمومی است .

حقوق بشر رابطه افراد را با دولت های خود مشخص می کند و در این پژوهش منظور از واژه حقوق بشر مفهوم استاندارد حقوق مندرج در اسناد حقوق بین المللی و به ویژه لایحه حقوق بشر و اسناد منطقه ای حقوق بشری و همچنین حقوق بشر عرفی بین المللی ، اصول کلی حقوق بین الملل ، رویه قضایی و تفسیرهای عام نهادهایی که برای اجرا و نظارت حقوق بشر تشکیل شده اند می باشد .

دیدگاهی که در این پژوهش دنبال می شود این است که با توجه به تاثیر عملیات بانک جهانی در وضعیت اقتصادی و اجتماعی و تاثیری که این وضعیت بر گروه های پایین جامعه میگذارد تکلیف و تعهدی برای بانک جهانی ایجاد می کند به طور واضح سوال اصلی این تحقیق آن است که آیا بانک جهانی تعهدات حقوق بشری دارد که می بایستی آنها را در طراحی ، اجرا و برآورد و ارزیابی برنامه های خود مد نظر قرار دهد ؟ لازم به تذکر است تمرکز بر تعهدات حقوق بشری بانک جهانی دلالت بر این امر نمی کند دولت هایی که وظیفه اصلی و ابتدایی دفاع حقوق بشر اتباع خود را بر عهده دارند از مسئولیت مبرا شوند .

در این پژوهش ما قصد نداریم وارد تعهدات حقوق بشری دولت ها شویم ولی به نظر می رسد که یکی از تعهدات بانک جهانی ممکن است این باشد که در زمان مذاکره با دولت ها تعهدات حقوق بشری آنها را هم مد نظر قرار دهد .

بانک جهانی در سال ۱۹۴۴ در طی کنفرانس برتن و دز تاسیس شد و وظیفه ابتدایی آن کمک به بازسازی اروپای بعد از جنگ و توسعه تسهیلات تولیدی و منابع برای کشورهای کمتر توسعه یافته بود .

این وضعیت تا سال ۱۹۷۳ یعنی اولین بحران نفتی ادامه داشت. رفته رفته مشخص می شد که نیاز کشورهای در حال توسعه بیشتر از آن است که تصور می شد و آنها از بالا رفتن قیمت نفت به شدت آسیب دیدند. تاثیر دیگر بالا رفتن قیمت نفت سرانجامی شدن دلارهای نفتی به دست کشورهای صادرکننده نفت و متعاقب آن بازارهای مالی بین المللی بود. این پولها سریعاً به کشورهای در حال توسعه قرض داده شدند که طی چند سال با انبوهی از بدهی های خارجی روبرو شدند که بین سال های ۱۹۷۰-۱۹۸۰ به بحران بدهی ها معروف شد و این نقطه شروعی برای افزایش اهمیت بانک جهانی بود. از آنجایی که اخذ اعتبارات خصوصی سخت تر می شد. اهمیت منابع موجود نزد بانک بیشتر می شد. بر اساس گزارش سازمان همکاری برای توسعه (OECD) سهم بخش خصوصی در بدهی های بین المللی از ۵۷/۷٪ به ۴۷٪ در سال ۱۹۸۹ کاهش یافت و بیشتر اعتبارات با پولهای بانک جهانی جایگزین شد^۱.

علت دیگر افزایش نقش بانک معرفی طرح اصلاح ساختار در سال ۱۹۸۰ بود. از دیدگاه نظری، برنامه اصلاح ساختاری مجموعه ای از سیاست ها و برنامه های اقتصادی است که با مذاکره میان بانک جهانی و دولتی که نیازمند وام است مورد توافق قرار می گیرد ولی این مذاکرات، مذاکره ای است بین دو طرف کاملاً نابرابر، زیرا کشورهای جنوب در این مذاکره نه چیزی برای عرضه کردن دارد و نه می تواند به منبع دیگری برای اخذ وام رجوع کند.

¹ George, S, *the Debt Boomerang*, 1992, London: Pluto/ p 85

شرایط بانک جهانی ابتدا دارای ماهیت اقتصادی بود که شامل تقاضا برای خصوصی سازی، لغو سوبسیدها، شناور شدن نرخ ارز، آزاد سازی قیمت ها و آزادسازی بازار سرمایه بود.^۲

بعدها علاوه بر شرایط با ماهیت اقتصادی، شرایط عمومی سیاسی نیز به تقاضاهای بانک اضافه شد و اینها معیارهایی بودند که حکومت مداری مطلوب^۳ خوانده می شدند و در سال ۱۹۹۱ مطرح شدند. این شرط شامل سه جنبه پاسخگویی، شفافیت و قابلیت پیش بینی است.

پاسخگویی یعنی اقدام مقامات مسئول عمومی جهت جوابگویی اقدامات خود است که این امر می بایستی هم در سطح کلان و هم در سطح خرد انجام گیرد.^۴

قابلیت پیش بینی یعنی این که تصمیمات اتخاذ شده بر مبنای اصول و ضوابط معین شده و غیر شخصی بوده و در قالب رویه های تنظیم شده برای اجرای سیاست ها باشد.^۵

شفافیت یعنی دسترسی به اطلاعات و مدارک است که در ارتباط با قابلیت درک و پیش بینی فرایند تصمیم گیری است.^۶

² Denters, E, *Law and Policy of IMF Conditionality*, 1996, the Hague: Kluwer Law International p160
quoted in : Skogly, SI, *human Rights obligations of the world Bank and the international monetary fund* p 3

³ Good Governance

⁴ World Bank, *Managin Development: the Governance Dimension. A Discussion paper*, 1991,
Washington DC: World Bank./ pii

⁵ *Ibid*/ p 10

⁶ *Ibid*/ p11

این عوامل غیر اقتصادی از نظر بانک جهانی عوامل ضروری برای چرخش موثر سیستم اقتصادی کشور بوده و می تواند با مواد موافقت نامه بانک جهانی منطبق باشد.^۷

ماهیت مشترک برنامه تعدیل ساختاری در کشورهای مختلف این دیدگاه را تقویت می کند که سیاست تعدیل را در واقع بانک جهانی تنظیم و تدوین می کند و کشورهای متقاضی نقش چندانی در آن ندارند.

مسائل عمده برنامه تعدیل مرتبط با موضوع مطالعه عبارتند از:

نقش دولت

تعدیل ساختاری بیان می کند که هزینه های دولت برابر با سطح درآمدهایش باشد همچنین از دولتها خواسته می شود که نقش خود را در اقتصاد کاهش داده تا راه برای کارایی بیشتر اقتصادی که ناشی از آزاد شدن بازار از قید کنترل دولت است هموار شود. عملاً این سیاست به معنای خصوصی سازی، لغو یارانه ها و حذف کنترل بر قیمت ها می باشد.^۸

بهداشت: خدمات ناکافی و بیماران

به طعنه گفته می شود که برنامه تعدیل باعث می شود که فقیرترین اقشار جامعه احتیاج بیشتری به خدمات بهداشتی داشته باشند.^۹ در حالی که هر روز امکان دستیابی به این خدمات کم می شود. چگونه این وضعیت به وجود می آید؟ درآمدهای پایین تر و قیمت هایی که در نتیجه تعدیل ساختاری افزایش می یابند اغلب

⁷ Ibid/p1

⁸ سیف احمد، جهانی کردن فقر و فلاکت، استراتژی تعدیل ساختاری در عمل، مجموعه مقالات، چاپ نقش جهان ۱۳۸۲ ص ۹۴-۷۶

⁹ همان منبع

به این معنی است که مواد غذایی کمتری در دسترس مردم قرار می گیرد و همین امر موجب سوء تغذیه می شود .

از آن گذشته خانواده ها وقت کمتری دارند تا صرف فعالیت های بهداشتی ، تهیه غذا و آب آشامیدنی سالم نمایند چون برای گذراندن زندگی ناچارند ساعات طولانی کار کنند و در عین حال ، کاهش هزینه های دولت که با سیاست تعدیل دیکته می شود اغلب شامل هزینه های بهداشتی نیز می شود .

آموزش و پرورش :

برای کاهش هزینه های دولتی در پوشش سیاست تعدیل دیگر آموزش رایگان نیست این وضعیت والدین را در وضعیتی قرار می دهد که مورد علاقه هیچ کس نیست یعنی یا باید شهریه مدارس را پرداخت کنند و یا کودکانی را از مدرسه رفتن باز دارند^{۱۰}. در گزارش بانک جهانی در سال ۱۹۹۴ «تعدیل در آفریقا» آمده است که حلقه کلیدی موفقیت اقتصادهای موفق آسیایی این بود که منابع را در آموزش ابتدایی صرف کرده اند . با این وصف برنامه های تعدیل پی آمدی کاملاً معکوس داشته اند^{۱۱}.

کار

برنامه تعدیل همیشه باعث افزایش بیکاری می شود و در نتیجه کار ارزان می شود و باعث افت دستمزدها می شود^{۱۲}.

¹⁰ همان منبع

¹¹ همان منبع

¹² همان منبع

برنامه تعدیل که در آن بنابراین بود که فقرای روستا از افزایش قیمت تولیدات بهره‌مند شوند ، بسیاری از آنان منابع لازم را برای افزایش تولید یا تغییر به تولید فرآورده های سودآورتر در اختیار ندارند و عملاً شرکت های بزرگ کشاورزی از آن بهره‌مند می شوند . برنامه تعدیل می تواند عواقب خطرناکی برای توان کشورها در حفظ امنیت غذایی خود نیز داشته باشد و نیز باعث گسترش فقر در مناطق روستایی و مهاجرت به شهرها برای یافتن کار می شود .

برنامه تعدیل باعث زوال دموکراسی و حقوق بشر نیز می شود . بانک جهانی بیش از پیش بر اهمیت حکومت مداری مطلوب تاکید می کند در حالی که این برنامه توان و قدرت حکومت ها را برای حکومت کردن کم کرده است و نیز یکی از اصول بانک جهانی ، ثبات سیاسی برای جلب سرمایه گذاری خارجی است و در مناطقی به جهت انجام اصلاحات سخت اقتصادی دولتها دست به سرکوب علنی مردم زده اند^{۱۳} .

همزمان با تغییرات اقتصادی ، تغییرات در رژیم حقوقی بین المللی نیز روی داد . بعد از جنگ جهانی دوم حقوق بین الملل جایگاه رو به رشدی یافت و ارزش قواعد بین المللی بیشتر شد و تعداد سازمانهای بین المللی و دیگر بازیگران بین المللی افزایش یافت و رژیم حقوقی بین المللی دارای اهمیت زیادی شد . تعاملات بین المللی نیز افزایش یافت . نه تنها سازمانهای بین المللی توسعه یافتند بلکه دارای یک نقش روزافزون در تعیین سیاست های داخلی و ترجیحات کشورها شدند . به عنوان مثال

¹³ همان منبع

شورای امنیت سازمان ملل متحد بر مبنای فصل ۷ منشور ملل متحد از طرف تمام کشورهای عضو و حتی غیر عضو تصمیمات الزام آور می گیرد .

در مورد وضعیت حقوق بشر که در ۶۰ سال اخیر توسعه یافته است با تصویب منشور ملل متحد در سال ۱۹۴۵ این وضعیت آغاز و تا کنون رو به توسعه بوده است. حقوق بشر که قبلاً امری داخلی محسوب می شد به یک موضوع بین المللی تبدیل شده است و به عنوان یکی از ۴ هدف سازمان ملل معرفی شده است^{۱۴}. و ساختار لازم برای کمک به ارتقاء آن در داخل نظام ملل متحد برپا شده است^{۱۵}. اما این امر رفته رفته روشن شد که نظام ملل متحد برای ارتقاء و حمایت از حقوق بشر محدودیتهایی دارد .

کمیسیون حقوق بشر با تصویب کنوانسیون ها و میثاقین همراه نهادی مبتنی بر معاهده اقدام به رصد اقدامات دولتها در تبعیت از تعهدات آنها بر اساس اسناد حقوق بشری کرد^{۱۶}. در ارتباط با محدودیت ماموریت کمیته ها و کمیسیون برای رصد اقدامات دولتها که نیازمند تصویب و پذیرش داوطلبانه آن است به این نهادها اجازه نمی دهد که به صورت فعال حقوق بشر و استانداردهای آن را در میان سازمانهای بین المللی ترویج کنند و ارتقاء بدهند .

به منظور کنترل و رصد عملیات دیگر بازیگران جهت ارتقاء و حمایت از استانداردهایی را که بانک ملزوم به رعایت آن است تعیین و در صورت نقض آن مسئول قلمداد شوند که هدف ، مطالعه و پاسخگویی قانونی بانک جهانی باشد . در این مقدمه قدمهایی که

¹⁴ UN charter , Art 1(3)

¹⁵ Ibid/ Art 68

¹⁶ Skogly, SI, *human Rights obligations of the world Bank and the international monetary fund*, 2001, covendish/ p 12

می بایست برداشته شود تا تعهدات ممکن حقوق بشری بر اساس آن شناسایی و تعیین شود به صورت مختصر مطرح شد که البته صدهایی در خصوص اعمال صلاحیت بر بانک جهانی به گوش می رسد اما اینها زمینه حقوقی بین المللی ندارند .

۲- سوال اصلی تحقیق :

آیا بانک جهانی تعهدی به رعایت حقوق بشر دارد ؟

۳- سوالات فرعی تحقیق

۱- مبنا و ریشه تعهدات حقوق بشری بانک از چه منابع حقوقی نشات می گیرد .

۲- نوع و سطح تعهدات حقوق بشری بانک جهانی چگونه است .

۳- در خصوص نقض استانداردهای حقوق بشری توسط بانک جهانی شناسایی و جبران خسارات آن چگونه است .

۴- فرضیه تحقیق :

بانک جهانی بر اساس منابع حقوق بین الملل عمومی متعهد به رعایت حقوق بشر است .

۵- روش تحقیق

تحقیق حاضر به روش توصیفی و تحلیلی و بر مبنای مطالعه کتابخانه ای انجام شده است . بدین صورت که ابتدا نگارنده با مشورت اساتید محترم منابع اصلی تحقیق را تهیه و سپس با تلخیص و فیش برداری از آنها ، مهم ترین نظریات و مواد مربوطه قانونی در خصوص موضوع تحقیق را جمع آوری و بر اساس مطالعات انجام شده طرح تحقیق را آماده و بر اساس چهار چوب شکل گرفته اقدام به نگارش آن نموده و نهایتاً به جمع بندی و نتیجه گیری پرداخته است .

۶- پیشینه تحقیق

اگر چه در زبان فارسی کتابها و پایان نامه هایی که به طور مستقیم به موضوع تحقیق بپردازد یافت نشد اما در خصوص اجزاء متعدد موضوع کتابها و مطالب زیادی وجود دارد که در لابه لای مطالب خود به آن اشاره کرده اند . آن دسته از کتابها و پایان نامه ها و مقالاتی که در خصوص سازمانهای بین المللی و تجزیه و تحلیل اقدامات آنها پرداخته اند احياناً تصریحات و اشاراتی به اجزاء موضوع و نه خود موضوع تحقیق دارند و موضوع تحقیق در منابع خارجی دارای پیشینه قابل اعتنایی است و انبوهی از کتب و مقالات به این امر پرداخته اند که مطالب تحقیق و استنادات آن عمدتاً از منابع انگلیسی زبان استخراج شده است که تعدادی از مهمترین آنها عبارتند از :

- 1- Alston, p The challenges confronting the new united nations committee on Economic, Social and cultural Rights (1987c) , Human Rights quarterly.
- 2- Brad low, DD A test case for the World Bank (1996b) American university Journal of International law and policy.
- 3- Singer, M Jurisdictional immunity of international organizations (1995) 35 Virginia Journal of international law.

و کتابهای

- 1- Clapham, A / Human Rights obligations of non – state Actors oxford / 2006
- 2- Alston, p Non state Actors and Human Rights oxford / 2005

ساماندهی تحقیق

به منظور ساماندهی بحث ابتدا تاریخچه بانک جهانی را به صورت مختصر بررسی میکنیم که اطلاعات مفیدی در خصوص ادامه مطلب در اختیار می گذارد .